

Datum van
inontvangstneming

:

07/07/2017

Zaak C-330/17

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

2 juni 2017

Verwijzende rechter:

Bundesgerichtshof (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

27 april 2017

Verzoekster tot Revision:

Verbraucherzentrale Baden-Württemberg e. V.

Verweerster in Revision:

Germanwings GmbH

BUNDESGERICHTSHOF

BESLISSING

[OMISSIS]

Gewezen op:

27 april 2017

[OMISSIS]

in het geding tussen

Verbraucherzentrale Baden-Württemberg e.V., [OMISSIS]

[OMISSIS] Stuttgart,

verzoekster en verzoekster tot Revision

[OMISSIS]

tegen

Germanwings GmbH, [OMISSIS]

[OMISSIS]

Keulen,

verweerster en verweerster in Revision,

[OMISSIS]

De Eerste Zivilsenat (Eerste civiele kamer) van het Bundesgerichtshof (hoogste federale rechter in burgerlijke en strafzaken, Duitsland) heeft na de terechtzitting op 19 januari 2017 [OMISSIS]

[Or. 2] besloten:

I. De behandeling van de zaak wordt geschorst.

II. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen betreffende de uitlegging van artikel 23, lid 1, tweede en derde volzin, en artikel 2, punt 18, van verordening (EG) nr. 1008/2008 van het Europees Parlement en de Raad inzake gemeenschappelijke regels voor de exploitatie van luchtdiensten in de Gemeenschap (PB L 293 van 31 oktober 2008, blz. 3):

„1) Dienen de op grond van artikel 23, lid 1, tweede en derde volzin, van verordening (EG) nr. 1008/2008 bekend te maken passagierstarieven voor intracommunautaire luchtdiensten in een specifieke valuta te worden aangegeven voor zover zij niet in euro worden uitgedrukt?

2) Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord,

in welke lokale valuta kunnen de in artikel 2, punt 18, en artikel 23, lid 1, tweede en derde volzin, van verordening (EG) nr. 1008/2008 genoemde prijzen dan worden aangegeven, wanneer een luchtvaartmaatschappij die in een lidstaat – in casu Duitsland – gevestigd is, tegenover een consument op internet een luchtdienst met vertrek uit een andere lidstaat – in casu het Verenigd Koninkrijk – aanprijst en aanbiedt?

[Or. 3] Is in dit verband beslissend dat voor het aanbod wordt gebruikgemaakt van een internetadres met een landcode-topniveaudomein – in casu: www.germanwings.de – dat verwijst naar de lidstaat waar de luchtvaartmaatschappij haar zetel heeft, en dat de consument in deze lidstaat verblijft?

Is van belang of alle dan wel de meeste luchtvaartmaatschappijen de prijzen in kwestie aangeven in de lokale valuta die wordt gebruikt op de plaats van vertrek?”

Motivering:

- 1 I. Verweerster is een in Duitsland gevestigde luchtvaartmaatschappij. Begin september 2014 zocht een consument vanuit Duitsland op de door verweerster geëxploiteerde internetsite „www.germanwings.de” een vlucht van Londen naar Stuttgart. De prijs van deze vlucht was uitsluitend in Britse pond aangegeven. Nadat de consument die vlucht had geboekt, ontving hij een factuur waarop de prijs van de vlucht en de overige kosten eveneens in Britse pond waren aangegeven.
- 2 Volgens verzoekster, de Verbraucherzentrale Baden-Württemberg (vereniging voor consumentenbescherming van de deelstaat Baden-Württemberg, Duitsland), handelt verweerster aldus op oneerlijke wijze, omdat de prijs in euro had moeten worden aangegeven. Verweerster heeft gesteld dat ook haar concurrenten op de plaats van vertrek in Londen de prijzen van vergelijkbare vluchten in Britse pond aangeven.
- 3 Het Landgericht (rechter in eerste aanleg) heeft de door verzoekster om die reden ingestelde stakingsvordering gegrond verklaard. Nadat verweerster hoger beroep [Or. 4] had ingesteld, is de vordering afgewezen [OMISSIS]. Met haar door de Senat toegestane beroep in Revision, waarvan verweerster de verwerping vordert, beoogt verzoekster het herstel van het vonnis van het Landgericht.
- 4 II. Of het beroep in Revision slaagt, hangt af van de uitlegging van artikel 23, lid 1, tweede en derde volzin, en artikel 2, punt 18, van verordening (EG) nr. 1008/2008 (hierna: „richtlijn 1008/2008”). Vooraleer op de door verzoekster ingestelde hogere voorziening wordt beslist, moet derhalve de behandeling van de zaak worden geschorst en moet het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) overeenkomstig artikel 267, eerste alinea, onder b), en derde alinea, VWEU worden verzocht om een prejudiciële beslissing.
- 5 1. De appelrechter heeft verzoeksters vordering ongegrond verklaard op grond van de hiernavolgende overwegingen.
- 6 Artikel 23, lid 1, van verordening nr. 1008/2008 – dat in het hoofdgeding relevant is voor de verplichting tot prijsaanduiding – bepaalt enkel dat de definitieve prijs moet worden aangegeven, maar regelt niet in welke valuta dat dient te gebeuren. Ook uit de definitie in artikel 2, punt 18, van dezelfde verordening kan niet worden afgeleid dat verweerster verplicht is de prijs van de vlucht in kwestie in euro uit te drukken. Uit deze definitie vloeit niet voort dat de „lokale valuta” steeds de valuta is van het land waar de luchtvaartmaatschappij haar zetel heeft. Bijgevolg kan geen bepaling worden gevonden die voor verweerster een verbod inhoudt om de tegenprestatie voor de door haar aangeboden vliegreizen te berekenen in een andere valuta dan de euro.
- 7 2. In het hoofdgeding rijst om te beginnen de voor de beslechting van dit geding relevante en in de rechtspraak van het Hof nog niet beantwoorde vraag of de op grond van artikel 23, lid 1, tweede en derde volzin, van verordening nr. 1008/2008

bekend te maken passagierstarieven überhaupt in een specifieke valuta moeten worden aangegeven, dan wel of de betrokken luchtvaartmaatschappij de valuta naar eigen goeddunken mag kiezen. Hierover gaat de eerste prejudiciële vraag.

[Or. 5]

- 8 a) Voor de – door de appelrechter gehuldigde opvatting – dat de betrokken luchtvaartmaatschappij vrijelijk mag kiezen, pleit de omstandigheid dat uit de gedetailleerde regeling van artikel 23, lid 1, van verordening nr. 1008/2008 niet uitdrukkelijk een verplichting voortvloeit om de passagierstarieven in een specifieke valuta aan te geven. Bovendien bepaalt artikel 22, lid 1, van deze verordening dat de luchtvaartmaatschappijen binnen de Unie hun passagierstarieven voor intracommunautaire luchtdiensten in beginsel vrijelijk vaststellen.
- 9 b) Daartegenover staat dat „passagierstarieven” in artikel 2, punt 18, van verordening nr. 1008/2008 worden gedefinieerd als de in euro of in lokale valuta uitgedrukte prijzen die moeten worden betaald voor het vervoer van passagiers. Indien de luchtvaartmaatschappijen de vrije keuze zou worden gelaten in welke lokale valuta zij hun passagierstarieven bekendmaken, zou het gebruik van de uitdrukking „in euro of in een lokale valuta” voor de hand hebben gelegen. Tegen een vrije keuze voor de luchtvaartmaatschappijen in die zin pleit ook de – in overweging 16 vermelde – doelstelling van verordening nr. 1008/2008 de klanten in staat te stellen om de tarieven voor luchtdiensten van verschillende luchtvaartmaatschappijen daadwerkelijk te vergelijken. Aan deze doelstelling zou afbreuk worden gedaan als het een luchtvaartmaatschappij bij een vlucht binnen de Unie vrijstond de passagierstarieven aan te geven in welke valuta dan ook.
- 10 3. Indien de eerste prejudiciële vraag bevestigend wordt beantwoord, rijst in het hoofdgeding voorts de in de rechtspraak van het Hof tot nog toe niet beantwoorde vraag in welke zin het begrip „lokale valuta” van artikel 2, punt 18, van verordening nr. 1008/2008 dient te worden uitgelegd wanneer luchtdiensten worden aangeboden of daarvoor reclame wordt gemaakt. Over deze vraag heeft het Hof evenmin reeds een beslissing genomen in het kader van verordening (EEG) nr. 2409/92 van de Raad van 23 juli 1992 inzake tarieven voor luchtdiensten (PB L 240 van 24 augustus 1992, blz. 15), waarvan artikel 2, onder a), een regeling bevatte die overeenkwam met artikel 2, punt 18, van verordening nr. 1008/2008 **[Or. 6]**, die voor verordening (EEG) nr. 2409/92 in de plaats is gekomen.
- 11 In dit verband zou de lokale valuta die wordt gebruikt waar de luchtvaartmaatschappij gevestigd is, relevant kunnen worden geacht [zie daarover onder a) infra], dan wel de lokale valuta die wordt gebruikt op de plaats van waaruit de consument de prijs van de vlucht opvraagt [zie daarover onder b) infra], de lokale valuta van de lidstaat waarnaar het topniveaudomein van het door de luchtvaartmaatschappij gebruikte internetadres verwijst [zie daarover onder c)

infra], of de lokale valuta die wordt gebruikt op de plaats van vertrek [zie daarover onder d) infra]. Dit is het voorwerp van de tweede prejudiciële vraag.

- 12 a) Wordt de valuta van de lidstaat waar de betrokken luchtvaartmaatschappij gevestigd is, in aanmerking genomen, dan is dit voor de luchtvaartmaatschappijen interessant voor zover zij hun passagierstarieven bij een aanbod op internet in één valuta kunnen vaststellen en bekendmaken. Over het algemeen zouden de definitieve prijzen daardoor evenwel in verschillende valuta worden uitgedrukt. Zo zouden de prijzen voor vluchten uit Groot-Brittannië kunnen worden uitgedrukt in Britse pond door een in dat land gevestigde luchtvaartmaatschappij, in euro door een in Duitsland gevestigde luchtvaartmaatschappij, in forint door een in Hongarije gevestigde luchtvaartmaatschappij en in zloty door een in Polen gevestigde luchtvaartmaatschappij. Dit zou evenwel indruisen tegen de – volgens de eerste volzin van overweging 16 – met verordening nr. 1008/2008 nagestreefde doelstelling de klanten in staat te stellen om de tarieven voor luchtdiensten van verschillende luchtvaartmaatschappijen daadwerkelijk te vergelijken.
- 13 b) Wordt de verblijfplaats van de consument in aanmerking genomen, dan kan deze de prijzen van verschillende luchtvaartmaatschappijen gemakkelijker daadwerkelijk vergelijken. In dat geval zouden alle prijzen ofwel in euro ofwel in een specifieke lokale valuta worden aangegeven. Daarbij komt dat de consument vaak met deze valuta vertrouwd zal zijn. De luchtvaartmaatschappijen zouden evenwel [Or. 7] genoodzaakt zijn de verblijfplaats van de consument te achterhalen en per valutazone andere passagierstarieven vast te stellen en bekend te maken.
- 14 c) Indien het topniveaudomein van de internetsite waarop het aanbod van de luchtvaartmaatschappij wordt bekendgemaakt, beslissend wordt geacht, kunnen de luchtvaartmaatschappijen door hun keuze voor een topniveaudomein doelbewust bepalen in welke valuta zij hun passagierstarieven moeten aangeven. Dit zou afbreuk doen aan de vergelijkbaarheid van de prijzen, en bij internetadressen zonder aanduiding die verwijst naar een specifiek land, zou elk aangrijpingspunt ontbreken.
- 15 d) Dienen de passagierstarieven te worden uitgedrukt in de valuta die wordt gebruikt op de plaats van vertrek, dan moeten alle aanbieders van vergelijkbare vluchten de prijzen in dezelfde lokale valuta of in euro aangeven. Daarmee zou de – in de eerste volzin van overweging 16 van verordening nr. 1008/2008 vermelde – doelstelling de klanten in staat te stellen om de prijzen van verschillende luchtvaartmaatschappijen daadwerkelijk te vergelijken, beter worden gediend dan het geval is wanneer het aangrijpingspunt wordt gevormd door de zetel van de onderneming, de verblijfplaats van de consument of de domeinnaam. In dit verband dient te worden bedacht dat de luchtvaartmaatschappijen wellicht toch al vertrouwd zijn met de prijzen en valuta op de plaats waaruit een door hen uitgevoerde vlucht vertrekt, of zich op zijn minst gemakkelijk daarmee vertrouwd kunnen maken. Deze gezichtspunten pleiten voor de zienswijze dat de op grond van artikel 23, lid 1, tweede en derde volzin, bekend te maken passagierstarieven

voor luchtdiensten binnen de Unie – voor zover zij niet in euro worden uitgedrukt – moeten worden aangegeven in de valuta die wordt gebruikt in de lidstaat waar zich de plaats van vertrek bevindt. Indien de luchtvaartmaatschappijen op de plaats van vertrek een dergelijke praktijk zouden hebben ontwikkeld, zoals verweerster stelt, zou dat eveneens pleiten voor deze oplossing. Het is evenwel bezwaarlijk verenigbaar met de algemene regeling van verordening nr. 1008/2008 dat rekening wordt gehouden met de concrete praktijk van de **[Or. 8]** luchtvaartmaatschappijen op de plaats van vertrek.

[OMISSIS]